

Superdrahý balík, který je k ničemu

Americký Senát schválil vládní záchranný balík (700 miliard dolarů je skutečný „balík“) pro instituce držící toxické hypotéky a půjčky. Hlasování proběhlo ve středu, hned po skončení židovského svátku Nového roku Roš hašana.

Proč takový spěch? Účelem senátního hlasování bylo jít příkladem Sněmovně reprezentantů, která by měla o návrhu hlasovat do konce tohoto týdne, a politicky potlačit odpůrce balíku.

Na balík, který se již tak třpytil jako vánoční stromeček, bylo navrženo dalších 100 miliard dolarů. Každý by si tam měl najít tu svou ozdobu: pojištění individuálních účtů (zvýšeno na 250 000 dolarů/účet), daňové úlevy pro šetření energií, zdravotní pojištění pro mentálně postižené, složení dozorčích rad a tak podobně. Laik se může ptát: co to má společného s finanční krizí? Původní návrh ministra financí Henryho Paulsona měl tři stránky, Sněmovna zamítla 150 stránek a ve středu Senát připravil a schválil 450 stránek a zvedl náklady na 800 miliard.

Je zřejmé, že krize Wall Streetu a kreditních toků se nyní zcela bezostyšně stala krizí politickou. Je nešťastné, že finanční krize probíhá současně s historickou prezidentskou kampaní. Politické zájmy zcela dominují nad zájmy hospodářskými, politické myšlení vytlačuje myšlení ekonomické a veřejnost je manipulována zastršováním a sliby obou politických stran.

Nelze to spolehlivě předpovídat, ale je dosti pravděpodobné, že Sněmovna senátní návrh odmítne a bude chtít hlasovat o svém balíku. Pak bude třeba obě verze sladit a znovu o nich hlasovat v obou komorách. Pak to ještě musí jít k podpisu Bushovi. Takové prodlevy během politických kampaní silně nahrávají další politizaci procesu řešení finanční krize. Většinu politiků Sněmovny hrozí, že v listopadu nebudou znovuzvoleni rozhněvanou veřejností.

Americká veřejnost se staví výrazně proti balíkům tohoto druhu. Podle odhadů je kolem 70–80 % voličů proti, demokratů i republikánů. Američtí voliči odmítají zachraňovat milionáře z Wall Streetu, nevěří, že je ekonomika v krizi, nesouhlasí se socialismem státní intervence (hlavním důvodem, proč byly toxické hypotéky vydávány, je legislativa zvaná CRA, dědictví po prezidentech Carterovi a Clintonovi, která přinutila banky nabízet své služby i chudším skupinám obyvatel a poskytovat tak levné hypotéky klientům, u kterých nebylo jisté, že své závazky dokážou splácet) a jsou ochotni podstoupit i určité finanční nepohodlí za účelem identifikace a potrestání viníků na Wall Streetu i ve Washingtonu. Jeden demokratický senátor charakterizoval desetitisíce telefonátů a e-mailů, které od voličů dostává jeho kancelář, jako 50 procent „NO“ a 50 procent „HELL NO“ („ne“ a „zatraceně ne“ záchrannému balíku). Americká veřejnost se socialismu brání.

Ubrání se?

Kromě balíku 800 miliard ze státních peněz existuje řada alternativ, které by nestály daňové poplatníky nic, umožnily by trhům fungovat a uvolnily by kreditní toky rychleji a spolehlivěji.

Je třeba uvolnit pravidlo „mark to market“, které vyžaduje ohodnocení finančních produktů podle současné tržní ceny, ne podle ceny nákupní. Jelikož neexistuje trh hypoték a půjček (pouze

dvoustranné dohody), je hromadné oceňování toxických hypoték podle tohoto pravidla problematické, ne-li nemožné. Toxické půjčky by pak mohl odkoupit i soukromý kapitál, aby se uvolnily „zamrzlé“ kreditní toky. Stovky miliard soukromého kapitálu nyní čekají na své příležitosti (viz například Warren Buffett a jeho pět miliard investic do Goldman Sachs a další dvě do GE). S pomocí vynikající práce FDIC (vládní instituce, která pojišťuje vklady u bank) a obzvláště její ředitelky Sheily Bairové (vedla jednání o převzetí krachujících bank Wachovia a Washington Mutual) by ohrožené banky vydaly nové akcie a fúzovaly s dobře kapitalizovanými soukromými bankami. Beznadějné banky, o jejichž aktiva není zájem ani při bankrotním ocenění, by se nechaly zaslouženě padnout ve smyslu Schumpeterovy „kreativní destrukce“, aby udělaly místo jiným, a tak se očistil kapitalismus volného trhu.

Příčinou finanční krize byly státní zásahy do ekonomiky (státem vynucený prodej substandardních hypoték). Na tuto příčinu se vládní balík nijak nezaměřuje, a proto pouze umírňuje symptomy, ale neřeší vlastní nemoc. Mokrý hadr na hlavu sníží horečku, ale neodstraní infekci.

Účelem senátního hlasování bylo jít příkladem Sněmovně reprezentantů, která by měla o návrhu hlasovat do konce tohoto týdne, a politicky potlačit odpůrce balíku.

O autorovi | Milan Zelený, Autor působí jako profesor na Fordham University v New Yorku a na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně ekonom